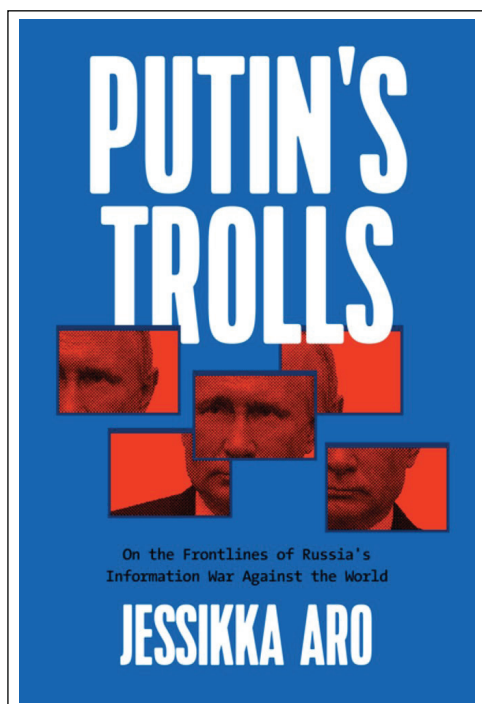

Putin's Trolls: On the Frontline of Russia's Information War Against the World

Jessikka Aro

New York: IG Publishing 2022

330 sider. ISBN 9781632461232

Omtalt av **Johanne Kalsaas** [ph.d.-stipendiat, Universitetet i Bergen, Johanne.Kalsaas@uib.no]

Den finske journalisten Jessikka Aro har i mange år vært å anse som en av de sterkeste stemmene i internasjonal debatt om russisk informasjonspåvirkning. Hun startet sin etterforskning av de etter hvert sagnomsuste russiske «nettrollene» i 2014, lenge før Russlands systematiske manipulasjonskampanjer i sosiale medier havnet på agendaen hos vestlige stater. Aros journalistikk gjorde henne til mål for en massiv hatkampanje i finsk offentlighet, der hun av frykt for egen sikkerhet til slutt følte seg tvunget til å forlate landet.

I boken *Putin's Trolls* (som også finnes i norsk og svensk oversettelse) bruker Aro egne erfaringer som ramme for en større fortelling om den russiske informasjonskrigens nye former. Gjennom personlige møter med mennesker som på ulikt vis har blitt ofre for denne krigen tar Aro leseren med på en svimlende og følelsesspekket reise i moderne russisk påvirkningsaktivitet. Ved hjelp av rikholdige eksempler fra blant annet Norden, Baltikum og Ukraina viser hun hvordan et sammensatt nettverk av aktører (både innen- og utenfor Russland) angriper på mange ulike fronter for å stilne stemmer som kritiserer det russiske regimet. Særlig er Aros dokumentasjon av hvordan slike angrep spres og eskaleres gjennom internett viktig. Selv om den finske originalutgaven ble utgitt i 2019, er boken på ingen måte mindre relevant i dag. Snarere fungerer de innledende skildringene fra informasjonskrigen rundt Ukraina i

©2023 Johanne Kalsaas. This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution 4.0 International License (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>), allowing third parties to copy and redistribute the material in any medium or format and to remix, transform, and build upon the material for any purpose, even commercially, provided the original work is properly cited and states its license.

Citation: Kalsaas, J. (2023). *Putin's Trolls: On the Frontline of Russia's Information War Against the World*. Nordisk Østforum, 37, 1–3. <http://dx.doi.org/10.23865/noros.v37.5241>

2014 som en brutal påminnelse om bokens stadige relevans etter Russlands fullskala invasjon åtte år seinere.

Putin's Trolls består av 17 kapitler. Innlednings- og avslutningskapitlene tar for seg Aros egen historie, og hennes årelange kamp mot drapstrusler, trakassering og forfølgelse både på nett og i det virkelige liv. Aro hevder selv at hun ble et mål «for one reason only: I was a journalist investigating Russian social media warfare» (s. 10). For lesere som er kjent med det enorme omfanget av internettdrevet vold mot kvinnelige journalister (International Center for Journalists, 2021),¹ uavhengig av om disse skriver om Russland eller ikke, vil nok påstanden framstå noe unyansert. Sitatet illustrerer likevel Aros hovedargument: Individer og grupper over hele verden, som på ulikt vis setter søkelys på det russiske regimets informasjonskrig, utsettes selv for massive påvirkningskampanjer koordinert av Kreml. Kampanjene kjennetegnes av at de mobiliserer et vidstrakt, desentralisert nettverk av aktører: Fra det russiske diplomatiet og deres tradisjonelle påvirkningskanaler, via «alternative» medier og ekstreme bevegelser i den nasjonale konteksten, til horder av anonyme brukere på digitale plattformer. Tittelen *Putin's Trolls* viser altså ikke bare til de myteomspunnede nettrollene, men til hele nettverket av høyst reelle påvirkere som ifølge Aro driver informasjonskrig på Russlands vegne.

Hovedelementet i boken er åtte kapitler i reportasjeformat om individer og grupper som, i likhet med Aro, har blitt mål for denne nettverksbaserte informasjonskrigen: den litauiske diplomaten Renatas Juška, den ukrainske journalisten Roman Burko og nettstedet InformNapalm, den amerikanske investoren Bill Browder, den norske journalisten Thomas Nilsen og avisen Barents Observer, den svenske forskeren Martin Kragh, den serbiske analytikeren Jelena Milić, den engelske bloggeren Eliot Higgins og journalistnettverket Bellingcat, og det tidligere ankeret for amerikanske RT, Liz Wahler. Det breie spekteret av caser viser hvordan Russlands globale informasjonskrig manifesterer seg i svært ulike nasjonale kontekster.

Av særlig interesse for skandinaviske lesere er nok kapitlene om Nilsen og Kragh, som begge opplevde massivt press om å stoppe sine granskninger av Russlands innflytelse på henholdsvis Norge og Sverige. Sterkest inntrykk gjør imidlertid ikke de russiske svertetekampanjer mot de to mennene. Snarere er det beskrivelsene av hvordan angivelige påvirkningsforsøk ble drevet av krefter *innad i* de skandinaviske samfunnene – fra konspirasjonsgrupper på Facebook (s. 169–170) til Barentssekretariatet (s. 143–144) – som er mest oppsiktsvekkende. Aro slår dermed effektivt beina under enhver illusjon om at Norden, med sine demokratiske tradisjoner og sterke institusjoner, er trygg for prorussisk informasjonspåvirkning.

Paradoksalt nok bidrar de rike skildringene fra sammensatte utfordringer i ulike lands informasjonssfærer til å problematisere Aros fortelling om en allmektig og

¹ International Center for Journalists (2021) *The chilling: Global trends in online violence against women journalists*. <https://www.icfj.org/our-work/icfj-unesco-global-study-online-violence-against-women-journalists>

allestedsnærværende russisk manipulasjonsmaskin, med Putin i førersetet (s. 131). Ikke minst blir denne fortellingen utfordret av det deltagerdrevne sosiale medielandskapet. I sine skildringer av informasjonskrigen på nett bruker Aro nesten utelukkende betegnelser som «professional pro-Kremlin propagandists» (s. 169) og «army of fake Putin fans» (s. 17), uten at det er innlysende hvilket faktagrunnlag betegnelsene bygger på. «Ekte brukere» som deltar i den digitale spredningen av russisk propaganda blir av Aro redusert til en «vulnerable target group that is easily manipulated by the Kremlin's disinformation» (s. 52). Dette er en grov forenkling av et langt mer interaktivt samspill mellom moderne propaganda, internettbrukere og digitale plattformer.

Ispedd de lengre reportasjene er syv kortere kapitler med bakgrunnsinformasjon om angrepene på Aro og andre. Her får leseren blant annet en introduksjon til russiske propagandateknikker (s. 129–130) og et lynraskt møte med IRAs famøse trollfabrikk i St. Petersburg (s. 158–161). I disse kortere kapitlene beskriver Aro også mer i detalj hvordan hatkampanjen mot henne gikk «viralt» i sosiale medier, mens plattformgiganter som Facebook framstod handlingslammet (s. 53–54). Som leser skulle jeg gjerne sett at disse kortere bakgrunnskapitlene fikk mer plass, nettopp fordi de framstår avgjørende for å *forstå* den nettverksdrevne informasjonskrigen Aro skildrer. Ikke minst blir mangelen på nødvendig kontekst tydelig for de hyppig omtalte, men mangelfullt definerte, «nettrollene»: Aro gir oss egentlig aldri noen dypere innsikt i disse mørklagte aktørene. En leser som forventer at *Putin's Trolls* vil avdekke detaljene rundt russiske manipulasjonskampanjer på nett vil nok derfor dessverre bli skuffet.